

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра патологічної анатомії та судової медицини

«УЗГОДЖЕНО»

Гарантом освітньо-професійної
програми «Стоматологія»

28.08.2024 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Головою вченої ради
міжнародного факультету

Протокол від 30.08.2024 р. №1

СИЛАБУС

ПАТОМОРФОЛОГІЯ

Обов'язкова

рівень вищої освіти	другий (магістерський)
галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність	221 «Стоматологія»
кваліфікація освітня	магістр стоматології
кваліфікація професійна освітньо-професійна програма	лікар-стоматолог Стоматологія
форма навчання	денна
курси та семестр вивчення навчальної дисципліни	II-III курси 4-5 семестри

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри
патологічної анатомії та судової
медицини

Протокол від 28.08.2024 року № 1

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладачів, науковий ступінь, учене звання, посада	Старченко Іван Іванович – д.мед.н., професор Ройко Наталія Віталіївна - к.мед.н., доцент Проскурня Сергій Анатолійович - к.мед.н., доцент Прилуцький Олексій Костянтинович - к.мед.н., доцент Филенко Борис Миколайович - к.мед.н., доцент Ніколенко Дмитро Євгенійович - к.мед.н., асистент Задворнова Анна Петрівна - асистент
Профайл викладача (викладачів)	https://path-anatomy.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	560893
E-mail:	patanatomy@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://path-anatomy.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни:

Кількість кредитів / годин – **6 / 180**, із них:

Лекції (год.) – **24** Практичні (семінари) (год.) – **72** Самостійна робота (год.) - **84**

Вид контролю – семестровий екзамен

Політика навчальної дисципліни

Організація освітнього процесу за освітнім компонентом «Патоморфологія» реалізується на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті» та інших діючих нормативних документів (https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/EXHOB4YrpFJqaqUWjwI3e7GhMA6TcAWDd7yVXYjO.pdf)

Проведення освітнього процесу за освітнім компонентом «Патоморфологія» в особливих умовах (військовий стан, карантин під час пандемії та ін.) відбувається за допомогою технологій дистанційного навчання, зокрема лекції проводяться з використанням платформи ZOOM, Google Classroom та ін. https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/03JNND8Ilh5H8KhDdFbMIJPEIQnAzB7UNwxCvVRGy.pdf

Політика навчальної дисципліни визначається системою вимог, які науково-педагогічні працівники пред'являють до здобувачів освіти при вивченні дисципліни «Патоморфологія» та ґрунтується на засадах академічної доброчесності. https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/ycZUUg0fZUvD4QBZ4a18PWhTNJH8AbU6fANHfFAF.pdf

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти з дисципліни передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної або наукової діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до *відповідальності* згідно нормативних документів.

Здобувачі освіти, вивчаючи дисципліну «Патоморфологія», *зобов'язані:*

- виконувати графік навчального процесу і не допускати невиконання навчального плану та індивідуального навчального плану без поважних на те причин, приходити на заняття своєчасно, відповідно до розкладу занять
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- дотримуватися вимог до зовнішнього вигляду (дрес-коду);
- підтримувати порядок в навчальних кімнатах, дбайливо та охайно відноситись до майна кафедри (меблів, комп'ютерної техніки, підручників, макро-мікропрепаратів);

- не виносити без дозволу науково-педагогічних працівників речі та різне обладнання з навчальних кімнат та кафедри, а в разі умисного пошкодження – компенсувати їх вартість в порядку, визначеному чинним законодавством;

- дотримання морально-етичних принципів перебування на території клінічних баз.

Здобувачам освіти, вивчаючи дисципліну «Патоморфологія», *забороняється*:

- протягом заняття виходити з аудиторії без дозволу науково-педагогічного працівника;
- користуватись під час занять мобільним телефоном і іншими засобами зв'язку та отримання інформації без дозволу викладача;
- займатись сторонньою діяльністю, відволікати інших студентів та заважати науково-педагогічному працівнику;
- вживати наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги, спиртні напої на кафедрі, палити на території кафедри і перебувати в приміщенні кафедри в стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння;
- вчиняти протиправні та аморальні дії, що можуть створити небезпечні умови для здоров'я та/або життя оточуючих, які принижують людську гідність, вживати ненормативну лексику.

Здобувачі, вивчаючи дисципліну «Патоморфологія», мають право на визнання результатів навчання у неформальній та інформальній освіті відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти в Полтавському державному медичному університеті https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/fKBks6cPo5jzq0brID6eI7LKTEAcqmrjdrewYFvL.pdf

Самостійна робота здобувачів вищої освіти університету регламентується «Положенням про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Полтавському державного медичного університету» https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/pA4e0X3ke7nhuMkZbATEoLhDsEVAJsVrQtqiFjI.pdf

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Патоморфологія — навчальна дисципліна, яка дає поняття про структурне підґрунтя хвороб людини для поглибленого засвоєння фундаментальних основ медицини та клінічної картини захворювань з подальшим використанням одержаних знань у практичній роботі лікаря.

Вивчення структурних основ хвороб людини складається з двох розділів: загальної та клінічної патоморфології (спеціальної патоморфології).

Загальна патоморфологія закладає розуміння структурних основ клітинно-органної патології — типових загальнопатологічних процесів, сукупність яких зумовлює морфофункціональні прояви певних захворювань.

Спеціальна (клінічна) патоморфологія дає знання структурних основ розвитку хвороб людини та їх клінічних проявів, одужання, ускладнень і наслідків; знання змін захворювань, що розвиваються у зв'язку зі змінами умов життя людини та навколишнього середовища (патоморфоз); знання хвороб, що виникають унаслідок різноманітних медичних заходів — профілактичних, діагностичних, лікувальних, косметологічних, анестезіологічних, реанімаційних (патологія терапії, реанімаційна патологія, ятрогенії).

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки) базуються на знаннях, отриманих здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти при вивченні анатомії людини, гістології, цитології та ембріології; інтегрується з вивченням патофізіології, фармакології, що передбачає формування умінь застосовувати знання з патоморфології у процесі подальшого навчання та професійній діяльності.

Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни: терапевтична стоматологія, ортопедична стоматологія, хірургічна стоматологія.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення макро-мікроскопічних та молекулярно-ультраструктурних змін організму людини при розвитку різноманітних захворювань.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- Вивчення типових загальнопатологічних процесів, сукупність яких зумовлює морфологічні прояви захворювань.

- Вивчення структурного підґрунтя розвитку хвороб та їх клінічних проявів, структурних основ одужання, ускладнень та наслідків.
- Вивчення методів патоморфологічних досліджень: аутопсія, біопсія, дослідження біопсійного матеріалу, експериментальне моделювання захворювань.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні)

Інтегральна компетентність	
Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.	
Загальні компетентності	
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК5	Здатність спілкуватися англійською мовою.
ЗК7	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК9	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК16	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК2	Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
СК3	Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
СК5	Спроможність до проєктування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
СК13	Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
СК14	Спроможність ведення нормативної медичної документації
СК15	Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2)

ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).

ПРН 3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН25. Знати та розуміти фундаментальні і клінічні біомедичні науки на рівні, достатньому для вирішення проблем в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або в процесі навчання.

По завершенню вивчення навчальної дисципліни «Патоморфологія» студенти повинні:
знати: морфологічні основи головних загально-патологічних процесів і хвороб людини
вміти: оцінювати інформацію щодо діагнозу в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу, використовуючи знання про структурне підґрунтя хвороб, на підставі результатів розтину та методів прижиттєвої діагностики хвороб.

Тематичний план лекцій

із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ з/п	Назва теми	Год.
	Модуль. ПАТОМОРФОЛОГІЯ.	
1	Предмет і задачі патоморфології. Патоморфологія накопичення складних білків, ліпідів та вуглеводів. Клітинні дистрофії. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині. 1. Патоморфологія, як навчальна дисципліна, предмет і задачі патоморфології. 2. Методи патологоанатомічної діагностики. 3. Дистрофія, як один з видів пошкодження. Принципи класифікації дистрофій. 4. Морфологічна суть, причини та механізми дистрофій. 5. Позаклітинне накопичення білків, вуглеводів та ліпідів. 6. Класифікація, морфологічна характеристика стромально-судинних дистрофій 7. Паренхіматозні диспротеїнози, ліпідози, глікогенози, класифікація, морфологічна характеристика. 8. Клініко-морфологічні прояви порушення обміну речовин в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині.	2
2.	Патоморфологія кумуляції продуктів порушеного метаболізму (змішані дистрофії). Некроз. Апоптоз. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці. 1. Види гемоглобіногенних пігментів, що утворюються в організмі в нормі та при патології. 2. Патоморфологічні прояви порушення обміну меланіну, причини, макро- та мікроскопічні прояви. 3. Некроз: визначення, терміни і фази розвитку. 4. Морфологічна характеристика коагуляційного, колікваційного некрозів, гангрени, секвестру, наслідки. 5. Визначення, класифікація, види та морфологічна характеристика інфаркту. 6. Апоптоз: визначення, молекулярні механізми, термін розвитку, мікроскопічні прояви, наслідки. 7. Клініко-морфологічні прояви некрозу та апоптозу в щелепно-лицевій ділянці.	2
3.	Запалення: етіологія, морфогенез. Патоморфологія ексудативного та продуктивного запалення. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині. 1. Визначення поняття запалення, його біологічна суть. Етіологічні фактори запалення та фази запальної реакції. 2. Альтерація: визначення, види та механізм дії медіаторів запалення. 3. Ексудація: визначення, стадії розвитку, їх морфологічна суть. 4. Проліферація: визначення, клітинний склад проліферату, біологічна суть. 5. Визначення ексудативного запалення, види, морфологічна характеристика. 6. Визначення продуктивного запалення, його основні морфологічні ознаки, характер перебігу, етіологія, класифікація. 7. Клініко-морфологічні прояви запалення в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині.	2
4.	Регенерація: фізіологічна, репаративна, дисрегенерація. Відновлення ушкоджених	2

	тканин та органів. Компенсаторно-приспосувальні процеси. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці. 1. Регенерація: визначення, види та форми. 2. Основні види та стадії розвитку компенсаторно-приспосувальних процесів 3. Гіпертрофія, гіперплазія: визначення, класифікація за механізмом розвитку. 4. Види загоювання ран. 5. Атрофія: визначення, види за механізмом розвитку і поширеністю. 6. Визначення понять: метаплазія, фіброз, склероз, цироз, етіологія, наслідки. 7. Клініко-морфологічні прояви компенсаторно-приспосувальних процесів в щелепно-лицевій ділянці.	
5.	Загальна онкоморфологія. Пухлини з епітелію. Неепітеліальні (мезенхімальні) пухлини. Меланоцитарні пухлини. Клініко-морфологічні особливості пухлин в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині. 1. Фактори ризику пухлинного росту. Передракові стани і зміни, морфологія. 2. Біологія пухлинного росту. Морфогенез пухлин. Пухлинний ангиогенез. 3. Прогресія і гетерогенність пухлин. Номенклатура і принципи класифікації пухлин. Гістогенез і диференціювання пухлин. Основні властивості пухлин. 4. Особливості будови, паренхіма і строма пухлин. Види росту пухлин. Вторинні зміни в пухлині. Ракова кахексія. 5. Найважливіші клініко-патологічні прояви пухлинного росту в щелепно-лицевій ділянці та порожнині рота. Метастазування. 6. Доброякісні і злоякісні пухлини: різновиди, порівняльна характеристика. 7. Загальна характеристика пухлин з епітелію. 8. Доброякісні та злоякісні пухлини з епітелію, морфологічна характеристика. 9. Класифікація неепітеліальних пухлин. 10. Пухлини із сполучної, м'язової, жирової, кісткової, судинної, хрящової тканин: види, локалізація, перебіг, прогноз. 11. Пухлини з меланінутворюючої тканини: класифікація, локалізація, будова, прогноз, передпухлинні стани. 12. Клініко-морфологічні особливості пухлин в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині.	2
6.	Атеросклероз та артеріосклероз. Гіпертонічна хвороба та симптоматичні артеріальні гіпертензії. Ішемічна хвороба серця. 1. Етіологія морфогенез і патоморфологія атеросклерозу; 2. Етіологія патогенез і патоморфологія гіпертонічної хвороби; 3. Патоморфологія ішемічної хвороби серця.	2
7.	Системні захворювання сполучної тканини з аутоімунізацією. Клініко-морфологічні прояви в ротовій порожнині. 1. Ревматизм: визначення, загальні дані (епідеміологія, фактори ризику), клініко-морфологічні форми ревматизму, морфологічна характеристика. 2. Ревматоїдний артрит: морфогенез, морфологія суглобових проявів, (стадії прогресування ревматоїдного поліартриту, ускладнення і наслідки). 3. Системний червоний вовчак: патологічна анатомія, імуноморфологічні зміни в шкірі, судинах, серці, нирках, ускладнення, причини смерті. 4. Системна склеродермія: патологічна анатомія, вісцеральні прояви, ускладнення, причини смерті. 5. Дерматоміозит: патологічна анатомія, клініко-анатомічні форми. Ускладнення, причини смерті. 6. Клініко-морфологічні прояви системних захворювань сполучної тканини в ротовій порожнині.	
8.	Хвороби органів дихання. Туберкульоз. 1. Гострий бронхіт: етіологія, патогенез, види, морфологічна характеристика. 2. Пневмонії: етіологія, патогенез, класифікація, клініко-морфологічні форми пневмоній.	2

	3. Хронічний бронхіт, бронхоектази, емфізема: етіологія, патогенез, морфологічна характеристика. 4. Рак легень, класифікація, морфологічна характеристика. 5. Туберкульоз: етіологія, класифікація. Первинний туберкульозний комплекс: морфологічна характеристика. 6. Гематогенний туберкульоз: морфологічна характеристика. 7. Вторинний туберкульоз: морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки.	
9.	Хвороби органів травлення. 1. Гастрити: етіологія, патогенез, класифікація, морфологічна характеристика, наслідки. 2. Виразкова хвороба: макро- мікроскопічна характеристика гострої та хронічної виразки шлунку та дванадцятипалої кишки. 3. Макро-мікроскопічні форми раку шлунку. 4. Хвороби кишечника: етіологія, патогенез, класифікація, морфологічна характеристика. 5. Гепатози: етіологія, класифікація, патоморфологія гострих та хронічних гепатозів в різних стадіях. 6. Гепатити: етіологія, патогенез, класифікація, морфологічна характеристика. 7. Особливості та форми хронічних гепатитів. 8. Цирози: етіологія, класифікація, морфологічна характеристика. 9. Макро- та мікроскопічна характеристика раку печінки	2
10.	Хвороби зубощелепної системи і органів ротової порожнини: пухлини та пухлиноподібні процеси. 1. Визначення та класифікація одонтогенних пухлин. 2. Патоморфологія одонтогенних пухлин: види, макро- мікроскопічна характеристика, форми росту. 3. Передракові стани слизової оболонки порожнини рота: причини, макро- та мікроскопічні зміни. 4. Патоморфологія злоякісних епітеліальних пухлин слизової оболонки ротової порожнини: види, макро- мікроскопічна характеристика, форми росту. 5. Патоморфологія злоякісних пухлин мезенхімального походження: макро-, мікроскопічна характеристика, форми росту. 6. Пухлиноподібні процеси щелепних кісток: патоморфологічна характеристика	2
11.	Хвороби зубощелепної системи і органів ротової порожнини: захворювання слинних залоз та твердих тканин зуба. 1. Загальна класифікація захворювань слинних залоз, морфологічна характеристика. 2. Сіалоаденіти: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, наслідки. 3. Аутоімунні захворювання слинних залоз: етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення. 4. Слинокам'яна хвороба: етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення. 5. Пухлини слинних залоз: класифікація, морфологічна характеристика. 6. Карієс, некаріозні ураження зубів: етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення.	
12.	Запальні захворювання щелепно-лицевої ділянки та ротової порожнини. 1. Пульпіт: класифікація, патоморфологічна характеристика, наслідки. 2. Періодонтит: класифікація, патоморфологічна характеристика, наслідки. 3. Гінгівіт: класифікація, патоморфологічна характеристика, наслідки. 4. Пародонтит: класифікація, патоморфологічна характеристика, наслідки. 5. Запальні захворювання щелеп (остит, периостит, остеомієліт): класифікація, патоморфологічна характеристика, наслідки. 6. Запальні захворювання губ, язика, м'яких тканин ротової порожнини.	2
	Разом	24

Теми семінарських занять програмою не передбачені.

Теми практичних занять за змістовими модулями
із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№	Назва теми	К-ть год.
	Модуль. ПАТОМОРФОЛОГІЯ. <i>Змістовий модуль 1. Патоморфологія відповіді на пошкодження.</i> <i>Розлади кровообігу.</i>	
1.	Предмет і задачі патоморфології. Методи патологоанатомічної діагностики. Визначення вхідного рівня знань. 1. Патоморфологія, як навчальна дисципліна. 2. Предмет і завдання патоморфології. 3. Основні етапи розвитку патоморфології. 4. Методи патологоанатомічної діагностики.	2
2.	Патоморфологія накопичення складних білків. Морфологічні зміни клітин як відповідь на пошкодження (клітинні дистрофії). Порушення обміну ліпідів та вуглеводів. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині. 1. Дистрофія, як один з видів пошкодження. Принципи класифікації дистрофій. 2. Морфологічна суть та причини дистрофій. Механізми розвитку дистрофій. 3. Паренхіматозні ліпідози, морфологічна характеристика, наслідки. 4. Паренхіматозні диспротейнози, загальна характеристика, класифікація. 5. Патоморфологія накопичення складних білків: мукоїдне набухання, фібриноїдне набухання, гіаліноз: морфологічна характеристика, наслідки. 6. Порушення обміну ліпідів: морфологічна характеристика, наслідки. 7. Гіаліново-крапельна, гідропічна, рогова дистрофії: морфологічна характеристика, наслідки. 8. Клініко-морфологічні прояви порушення обміну речовин в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині	2
3.	Розлади обміну заліза та гемоглобіногенних пігментів, Патоморфологічні прояви порушення утворення меланіну. Звапніння (кальциноз) тканин. Утворення каменів в органах, сіалолітіаз. 1. Види гемоглобіногенних пігментів, що утворюються в організмі в нормі та при патології. 2. Гемосидероз: класифікація, причини, види в залежності від механізму розвитку, макро- та мікроскопічна характеристика, методика гістохімічного виявлення гемосидерину. 3. Патоморфологічні прояви порушення обміну білірубіну: види жовтяниць за механізмом розвитку, морфологічні прояви. 4. Гематини: гемомеланін, солянокислий гематин; причини утворення, локалізація пігментів, морфологічні зміни в органах. 5. Порфірія: причини, морфологічні прояви. 6. Патоморфологічні прояви порушення обміну меланіну; причини, поширеності, макро- та мікроскопічні прояви. 7. Кальцинози (звапніння): види звапнінь в залежності від механізму розвитку. 8. Конкременти: класифікація, основні причини утворення та ускладнення. 9. Сіалолітіаз: етіологія, патогенез, патологічна анатомія.	2
4.	Некроз. Клініко-морфологічні форми некрозу. Апоптоз, патогенно індукований апоптоз. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці. 1. Некроз: визначення, терміни і фази розвитку. 2. Морфологічна характеристика коагуляційного, колікваційного некрозів, гангрени, секвестру, наслідки. 3. Визначення, класифікація, види та морфологічна характеристика інфаркту. 4. Апоптоз: визначення, молекулярні механізми, термін розвитку, мікроскопічні прояви, наслідки.	2

	5. Клініко-морфологічні прояви некрозу та апоптозу в щелепно-лицевій ділянці.	
5.	Системні розлади кровообігу. Регіонарні розлади кровообігу (гіперемія, ішемія, плазморагія, кровотеча та крововилив). Шок. Порушення гемостазу: тромбоз, тромбогеморагічний синдром (ДВЗ-синдром). Емболія. 1. Розлади кровообігу: визначення, класифікація. 2. Гострі та хронічні системні розлади кровообігу: причини, морфологічна характеристика змін у внутрішніх органах. 3. Загальне повнокрів'я та недокрів'я: морфологічна характеристика. 4. Регіонарні (місцеві) розлади кровообігу: артеріальна гіперемія, венозна гіперемія, хронічне недокрів'я (ішемія): причини виникнення, види, морфологічна характеристика, наслідки, значення 5. Кровотеча та крововилив: визначення термінів, класифікація кровотечі за механізмом виникнення; наслідки кровотеч. Кровотечі з вен стравоходу. 6. Клініко-морфологічні прояви розладів кровообігу в щелепно-лицевій ділянці. 7. Визначення терміну «тромбоз», види тромбів, наслідки тромбоутворення. 8. Синдром Бадда-Кіарі, мезентеріальний тромбоз. 9. ДВЗ-синдром, визначення, класифікація, наслідки. 10. Визначення видів емболій в залежності від походження ембола. Наслідки емболій для організму. 11. Шок: класифікація, патологоанатомічні прояви.	2
6.	*Змістовий модульний контроль	2
	<i>Змістовий модуль 2. Запалення. Імунопатологічні процеси. Компенсаторно-приспосувальні процеси.</i>	
7.	Запалення: етіологія, патогенез, класифікація. Ексудативне запалення: етіологія, патологоанатомічні форми. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині. 1. Запалення: визначення, етіологія, патогенез, фази запальної реакції. 2. Альтерація: визначення, види та механізм дії медіаторів запалення. 3. Ексудація: визначення, стадії розвитку, їх морфологічна суть. 4. Проліферація: визначення, клітинний склад проліферату, біологічна суть. 5. Визначення ексудативного запалення, види. 6. Серозне, фібринозне, гнійне, гнильне, геморагічне, катаральне запалення, причини та локалізація; морфологія, наслідки. 7. Клініко-морфологічні прояви ексудативного запалення в щелепно-лицевій ділянці.	2
8.	Проліферативне (продуктивне) запалення. Імунопатологічні процеси: амілоїдоз, реакції гіперчутливості, реакція відторгнення трансплантату. Імунна недостатність. Аутоімунні хвороби. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці. 1. Продуктивне запалення, визначення, етіологія, патогенез, морфологічні ознаки, характер перебігу, класифікація. 2. Інтерстиційне запалення: причини, морфологічна характеристика, локалізація, наслідки. 3. Гранулематозне запалення: визначення гранульоми, стадії морфогенезу; види гранульом в залежності від клітинного складу. 4. Специфічні гранульоми, макро-мікроскопічна характеристика, наслідки. 5. Клініко-морфологічні прояви проліферативного запалення в щелепно-лицевій ділянці. 6. Поліпи та кондиломи: причини, локалізація, макро- та мікроскопічна характеристика. 7. Амілоїдоз, визначення, морфологічна характеристика. 8. Класифікація та морфологічна характеристика реакцій гіперчутливості. 9. Класифікація патологічних змін імунної відповіді. 10. Морфологічні прояви реакції відторгнення трансплантату.	2

	11. Поняття про імунodefіцитні стани, види, морфологічна характеристика. 12. Визначення, етіологія, патогенез аутоімунних захворювань.	
9.	Регенерація: фізіологічна, репаративна, дисрегенерація. Відновлення ушкоджених тканин та органів. Компенсаторно-приспосувальні процеси. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці. 1. Регенерація: визначення, види та форми. 2. Основні види та стадії розвитку компенсаторно-приспосувальних процесів 3. Гіпертрофія, гіперплазія: визначення, класифікація за механізмом розвитку. 4. Види загоювання ран. 5. Атрофія: визначення, види за механізмом розвитку і поширеністю. 6. Визначення понять: метаплазія, фіброз, склероз, цироз, етіологія, наслідки. 7. Клініко-морфологічні прояви компенсаторно-приспосувальних процесів в щелепно-лицевій ділянці.	2
10.	*Змістовий модульний контроль.	2
	<i>Змістовий модуль 3. Пухлини.</i>	
11.	Загальна онкоморфологія. 1. Поняття про онкогенез, сучасні погляди на етіологічні фактори та механізми онкогенезу. 2. Визначення пухлини, класифікація пухлин за клінічним перебігом. 3. Зовнішній вигляд пухлин. Види росту пухлин. 4. Мікроскопічна будова пухлин, види атипізму та їх характеристика. 5. Вторинні зміни в пухлинах. Вплив пухлин на організм. 6. Етапи розвитку злоякісної пухлини, факультативний та облігатний передраки, характеристика стадій неінвазивного та інвазивного росту пухлини. 7. Поняття про метастазування пухлин, основні шляхи метастазування. 8. Диференціальна діагностика доброякісних та злоякісних пухлин. 9. Номенклатура та принципи класифікації пухлин.	2
12.	Пухлини з епітелію: доброякісні та злоякісні органонеспецифічні епітеліальні пухлини щелепно-лицевої ділянки. 1. Поняття та класифікація пухлин з епітелію. 2. Папілома: визначення, локалізація, патоморфологія, наслідки. 3. Аденоми: визначення, класифікація, локалізація, патоморфологія, наслідки. 4. Рак, визначення, класифікація, морфологічна характеристика карцином. 5. Морфологія, види, наслідки плоскоклітинних карцином. 6. Морфологія, види, наслідки аденокарцином. 7. Морфологія, види наслідки недиференційованих епітеліальних карцином. 8. Класифікація, гістогенез органоспецифічних епітеліальних пухлин. 9. Патоморфологія, локалізація, наслідки базаліоми.	2
13.	Доброякісні та злоякісні неепітеліальні пухлини щелепно-лицевої ділянки. Меланоцитарні пухлини. Загальна характеристика пухлин центральної нервової системи. 1. Морфологічна характеристика добро- та злоякісних пухлин сполучної тканини. 2. Морфологічна характеристика добро- та злоякісних пухлин м'язової тканини. 3. Морфологічна характеристика добро- та злоякісних пухлин кісткової тканини. 4. Морфологічна характеристика добро- та злоякісних пухлин жирової тканини. 5. Морфологічна характеристика добро- та злоякісних пухлин з кровоносних та лімфатичних судин. 6. Морфологічна характеристика добро- та злоякісних пухлин хрящової тканини. 7. Невуси, різновиди, морфологічна характеристика. Меланома, клініко-морфологічні форми. 8. Клініко-морфологічні прояви мезенхімальних та меланоцитарних пухлин в щелепно-лицевій ділянці. 9. Класифікація, морфологічна характеристика пухлин з нервової тканини і оболонки мозку.	2

14.	Пухлини гемопоетичної та лімфоїдної тканини. Клініко-морфологічні прояви в ротовій порожнині. 1. Визначення, етіологія, патогенез лейкозів. Поняття про гострий та хронічний лейкози. 2. Класифікація та морфологічна характеристика гострих лейкозів, причини смерті. 3. Класифікація та морфологічна характеристика хронічних лейкозів, причини смерті. 4. Клініко-морфологічні прояви лейкозів в ротовій порожнині. 5. Визначення, етіологія, патогенез лімфом. 6. Класифікація та морфологічна характеристика неходжкінських лімфом. 7. Етіологія, класифікація та патогенез хвороби Ходжкіна. 8. Морфологічна характеристика, диференційна діагностика ходжкінських лімфом.	2
15.	*Змістовий модульний контроль.	2
	<i>Змістовий модуль 4. Хвороби ендокринної та серцево-судинної систем. Хвороби нирок.</i>	
16.	Хвороби ендокринної системи. Патологічні зміни в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині. 1. Класифікація хвороб ендокринної системи. 2. Поняття гігантизм та акромегалія, морфологічні прояви. 3. Причини та патогенез, морфологічні прояви нецукрового діабету, ускладнення, наслідки. 4. Етіологія, патогенез, ускладнення, причини смерті хворих на цукровий діабет, морфологічні зміни в організмі хворих на цукровий діабет. 5. Етіологія, патогенез, ускладнення, причини смерті при хворобі Базеда. 6. Морфологічні особливості первинного та вторинного гіперпаратиреозу.	2
17.	Артеріосклероз та атеросклероз. Гіпертонічна хвороба та симптоматичні артеріальні гіпертензії. 1. Атеросклероз і артеріосклероз: загальні дані (епідеміологія, фактори ризику). 2. Морфологічна характеристика і стадії атеросклерозу, будова атеросклеротичної бляшки. 3. Органні ураження при атеросклерозі. 4. Визначення гіпертонічної хвороби, симптоматичних гіпертоній, їх види. 5. Стадії перебігу гіпертонічної хвороби. Морфологічні зміни артеріол при гіпертонічній хворобі. 6. Морфологія гострих та хронічних змін органів при гіпертонічній хворобі. 7. Клініко-морфологічні форми гіпертонічних хвороб, їх наслідки.	2
18.	Цереброваскулярні захворювання. Ішемічна хвороба серця. 1. Цереброваскулярні захворювання: судинно-дисциркуляторні енцефалопатії, інфаркти мозку, крововиливи. Морфологічна характеристика. 2. Ішемічна хвороба серця: етіологія, класифікація. 3. Стадії перебігу, макро-мікроскопічні прояви інфаркту міокарда. 4. Хронічна ішемічна хвороба серця: класифікація, морфологічна характеристика. 5. Ускладнення та причини смерті при гострій та хронічній ішемічній хворобі серця.	2
19.	Системні захворювання сполучної тканини з аутоімунізацією. Системні васкуліти. Клініко-морфологічні прояви в ротовій порожнині. 1. Ревматизм: визначення, загальні дані (епідеміологія, фактори ризику), клініко-морфологічні форми ревматизму, морфологічна характеристика. 2. Ревматоїдний артрит: морфогенез, морфологія суглобових проявів, (стадії прогресування ревматоїдного поліартриту, ускладнення і наслідки). 3. Системний червоний вовчак: патологічна анатомія, імуноморфологічні зміни в	2

	шкірі, судинах, серці, нирках, ускладнення, причини смерті. 4. Системна склеродермія: патологічна анатомія, вісцеральні прояви, ускладнення, причини смерті. 5. Дерматоміозит: патологічна анатомія, клініко-анатомічні форми. Ускладнення, причини смерті. 6. Клініко-морфологічні прояви системних захворювань сполучної тканини в ротовій порожнині. 7. Системні васкуліти: вузликовий періартеріт, облітеруючий тромбангіт, хвороба і синдром Рейно: патологічна анатомія, клініко-анатомічні форми, ускладнення.	
20.	Хвороби нирок. 1. Класифікація захворювань нирок. 2. Визначення, етіологія та патогенез гломерулонефриту; ниркові та позаниркові симптоми при гломерулонефриті; класифікація за топографією процесу, за характером тканинних реакцій та за складом ексудату; макро- та мікроскопічні особливості гострого, підгострого та хронічного гломерулонефриту. 3. Нефротичний синдром: визначення, класифікація, етіологія, патогенез, патологічна анатомія, наслідки. 4. Амілоїдоз нирок: визначення, етіологія, патогенез, патологічна анатомія амілоїдозу за стадіями; ускладнення, причини смерті. 5. Гострі та хронічні тубулопатії: визначення, етіологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. 6. Нирковокам'яна хвороба: визначення, етіологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. 7. Інтерстиціальний нефрит: визначення, етіологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. 8. Пієлонефрит: визначення, етіологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. 9. Нефросклероз: визначення, види, причини, наслідки. 10. Хронічна ниркова недостатність: визначення, патологічна анатомія, наслідки.	2
21.	*Змістовий модульний контроль.	2
	<i>Змістовий модуль 5. Хвороби органів травлення та дихання. Інфекційні хвороби.</i>	
22.	Хвороби стравоходу та шлунка. 1. Дивертикули стравоходу, розрив слизової оболонки (синдром Меллорі-Вейсса), езофагіти, гастроезофагальна рефлюксна хвороба (стравохід Баррета): клініко-морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки. 2. Гострий гастрит: етіологія, патогенез, класифікація, морфологічна характеристика. 3. Стадії розвитку хронічного гастриту та їх патоморфологічна характеристика. 4. Поняття ерозія та виразка, виразкова хвороба. 5. Макроскопічна характеристика гострої та хронічної виразки шлунку та дванадцятипалої кишки. 6. Морфологічна характеристика та можливі ускладнення виразкової хвороби.	2
23.	Хвороби печінки та жовчного міхура. Хвороби кишечника, перитоніт. 1. Гепатози: етіологія, патогенез, класифікація. Патоморфологія гострих та хронічних гепатозів. 2. Гепатити: етіологія, патогенез, класифікація. Морфологічна характеристика гострих та хронічних гепатитів. 3. Цирози: етіологія, патогенез, класифікація, макро- мікроскопічні зміни печінки при цирозах. 4. Холелітіаз, холестаза: причини, морфологічна характеристика, наслідки. 5. Апендицит: класифікація, морфологічна характеристика проявів гострого і хронічного апендициту. 6. Перитоніт: причини, види, морфологічна характеристика.	2

	7. Пухлини печінки, кишечника.	
24.	Захворювання органів дихання. 1. Ларингіт, епіглотит: причини, морфологічна характеристика, наслідки. 2. Гострий бронхіт: етіологія, патогенез, класифікація, макро- мікроскопічна характеристика гострих бронхітів. 3. Пневмонія: етіологія, патогенез, класифікація. 4. Макро- мікроскопічна характеристика крупозної пневмонії, ускладнення. 5. Макро- мікроскопічна характеристика бронхопневмонії, ускладнення. 8. Макро- мікроскопічна характеристика інтерстиційної пневмонії, ускладнення. 9. Хронічний бронхіт, визначення, морфологічна характеристика, ускладнення. 10. Бронхоектази, визначення, морфологічні зміни в легенях при бронхоектатичній хворобі та її ускладнення. 11. Емфізема, пневмофіброз: визначення, класифікація, морфологічні змін в легенях, ускладнення. 12. Рак легень, класифікація, морфологічна характеристика.	2
25.	Бактеріальні інфекції. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині. 1. Дифтерія: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті. 2. Скарлатина: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті. 3. Менінгококова інфекція: характеристика, ускладнення, причини смерті. 4. Правець: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті. 5. Ботулізм: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті. 6. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині.	
26.	Вірусні інфекції. Клініко-морфологічні прояви в ротовій порожнині. 1. Кір, грип, Covid-19: етіологія, патогенез, макро- мікроскопічна характеристика. 2. Вірус імунодефіциту людини (ВІЛ): морфогенез, клініко-морфологічна характеристика Ускладнення, причини смерті. 3. Сказ: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті. 4. Вірусний енцефаліт: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті. 5. Поліомієліт: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті. 6. Клініко-морфологічні прояви кору, грипу, ВІЛ-інфекції в ротовій порожнині.	2
27.	Кишкові інфекційні хвороби. 1. Дизентерія: етіологія, патогенез, морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті. 2. Черевний тиф: етіологія, патогенез, морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті. 3. Сальмонельоз: класифікація, етіологія, патогенез, морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті. 4. Холера: етіологія, патогенез, морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті.	2
28.	*Змістовий модульний контроль.	2
	<i>Змістовий модуль 6. Хвороби органів ротової порожнини та щелепно-лицевої ділянки.</i>	
29.	Хвороби пародонту. Хвороби губ, язика, м'яких тканин ротової порожнини. 1. Гінгівіт: форми, морфологічна характеристика, ускладнення, прогноз. 2. Пародонтит: етіологія, патогенез, патологічна антомія, ускладнення, наслідки. 3. Пародонтоз: етіологія, патогенез, морфологічна характеристика. 4. Хейліт: клініко-морфологічні форми, морфологічна характеристика. 5. Глосит: види, клініко-морфологічна характеристика. 6. Стоматит: класифікація, морфологічна характеристика. 7. Пухлини губ, язика, м'яких тканин: папілома, плоскоклітинний рак, лімфома.	2

30.	Одонтогенні пухлини та пухлиноподібні процеси щелепно-лицевої ділянки. 1. Епітеліальні одонтогенні пухлини: амелобластоми, одонтогенна аденоматоїдна пухлина, кератокістозна одонтогенна пухлина, одонтогенні карциноми. 2. Одонтогенні пухлини та пухлиноподібні процеси з похідних мезенхіми: цементоми, одонтогенна міксома, дентинома. 3. Одонтогенні пухлини змішаного генезу. 4. Пухлиноподібні процеси: одонтоми, фіброзна дисплазія, херувізм, еозинофільна гранульома, фолікулярна кіста.	2
31.	Неодонтогенні пухлини. Пародонтоми. 1. Передпухлинні зміни: лейкоплакія, еритроплакія. клініко-морфологічна характеристика. 2. Патоморфологія злоякісних пухлини мезенхімального походження: макро-, мікроскопічна характеристика, форми росту. 3. Патоморфологія гігантклітинної пухлини, остеоми, остеїд-остеоми та остеосаркоми: макро-, мікроскопічна характеристика, форми росту. 4. Епуліси, фіброматоз ясен.	2
32.	Захворювання слинних залоз. 1. Загальна класифікація захворювань слинних залоз, характеристика вроджених захворювань слинних залоз. 2. Сіалоаденіти: етіологія, патогенез, патологічна анатомія, наслідки. 3. Аутоімунні захворювання слинних залоз, етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення. 4. Слинокам'яна хвороба: етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення. 5. Доброякісні пухлини слинних залоз, макро-мікроскопічна характеристика. 6. Злоякісні пухлини слинних залоз, макро-мікроскопічна характеристика. 7. Кісти та пухлиноподібні захворювання слинних залоз, патоморфологічна характеристика, наслідки.	2
33.	Захворювання твердих тканин зуба: карієс, некаріозні ураження. 1. Етіологія і патогенез карієсу зубів. 2. Клініко-анатомічна класифікація карієсу зубів . 3. Патологоанатомічні зміни при карієсі зубів. 4. Патоморфологія рідкісних форм карієсу: циркулярний, ретроградний, карієс цементу, «квітучий» карієс. 5. Некаріозні пошкодження твердих тканин зуба: клиноподібні дефекти, флюороз, ерозія, кислотний некроз твердих тканин зуба. Етіологія, патоморфологія.	2
34.	Пульпіт, періодонтит, періостит, остеомієліт щелепних кісток. Сепсис. 1. Пульпіти: етіологія, патогенез, класифікація морфологічні прояви, наслідки, ускладнення. 2. Періодонтит: етіологія, патогенез, ступені, морфологічні прояви, наслідки і ускладнення. 3. Періостит, остеомієліт: етіологія та патоморфологічна характеристика. 4. Сепсис: визначення, поняття про септичне вогнище (вхідні ворота), класифікація сепсису. Одонтогенний сепсис. 5. Клініко-анатомічні форми сепсису (септицемія, септикопіємія, септичний (інфекційний) ендокардит, хроніосепсис): морфологічна характеристика.	2
35.	*Змістовий модульний контроль.	2
36.	*Підсумковий тестовий контроль з патоморфології.	2
	Всього годин	72

Примітка: * Теми, з яких обов'язково повинна бути позитивна оцінка.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть год.
-------	------------	-----------

1	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	72
2	Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять (перелік)	
2.1	Анемії. Тромбоцитопатії. 1. Постгеморагічні анемії, причини та патологічна анатомія гострих та хронічних анемій. 2. Анемія внаслідок порушення кровотворення, причини, патологічна анатомія анемій внаслідок недостатності заліза, вітаміну B12, гіпо- та апластичні анемії. Прояви в ротовій порожнині. 3. Гемолітичні анемії, патологічна анатомія. 4. Тромбоцитопенія та тромбоцитопатія, визначення, класифікація, патологічна анатомія. 5. Вторинна кровотеча через тромбоцитарні розлади (видалення зуба).	1
2.2	Патологія статеві системи: 1. Патологія статеві системи: запальні захворювання шийки та тіла матки (цервіцит, ендометрит). 2. Передпухлинні захворювання шийки матки (лейкоплакія, ендоцервікоз, поліпи, ендометріоз). 3. Пухлиноподібні захворювання тіла мітки (поліп, гіперплазія ендометрію). 4. Пухлини тіла матки (лейоміома, рак).	1
2.3	Туберкульоз. Сифіліс. Прояви в щелепно-лицевій ділянці та порожнині рота. 1. Туберкульоз: етіологія, класифікація. 2. Первинний туберкульозний комплекс: морфологічна характеристика. 3. Гематогенний туберкульоз: морфологічна характеристика. 4. Вторинний туберкульоз: морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки. 5. Сифіліс: етіологія, періоди. 6. Первинний, вторинний, третинний сифіліс: морфологічна характеристика, органопатологія сифілісу. 7. Вроджений сифіліс: види, морфологічна характеристика, органопатологія вродженого сифілісу.	1
2.4	Системні васкуліти: вузликовий періартеріт, облітеруючий тромбангіт, хвороба і синдром Рейно: патологічна анатомія, клініко-анатомічні форми, ускладнення. Клініко-морфологічні прояви в ротовій порожнині.	1
3	Підготовка до семестрового екзамену (СПА).	8
	Всього годин по дисципліні	84

Індивідуальні завдання не передбачені.

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до семестрового екзамену

1. Предмет і задачі патоморфології.
2. Методи патологоанатомічних досліджень (розтин, біопсія, морфологічне дослідження операційного матеріалу).
3. Методи гістологічних забарвлень: елективні та селективні (виявлення жирів, вуглеводів, амілоїду; феномен метахромазії).
4. Морфологічні зміни клітин як відповідь на стресорне та токсичне пошкодження (паренхіматозні/клітинні дистрофії). Клітинні дистрофії: гіаліново-крапельна, гідропічна, рогова. Клініко-морфологічні прояви в ротовій порожнині.
5. Морфологічні зміни клітин як відповідь на стресорне та токсичне пошкодження (паренхіматозні/клітинні дистрофії): жирова, вуглеводна.
6. Морфологічні зміни екстрацелюлярного матриксу (строми) як відповідь на пошкодження (стромально-судинні дистрофії). Патоморфологія накопичення складних білків (мукоїдне набухання, фібриноїдне набухання, гіаліноз).
7. Морфологічні зміни екстрацелюлярного матриксу (строми) як відповідь на пошкодження (стромально-судинні дистрофії). Патоморфологія накопичення ліпідів та вуглеводів.

8. Патоморфологія кумуляції продуктів порушеного метаболізму. Розлади обміну заліза й метаболізму гемоглобіногенних пігментів.
9. Патоморфологічні прояви порушення утворення меланіну.
10. Звапніння (кальциноз) тканин. Утворення каменів в органах, сіалолітіаз.
11. Некроз: визначення, класифікація, клініко-морфологічні форми, мікроскопічні ознаки.
12. Некроз: клініко-морфологічні форми. Коагуляційний і колікваційний некроз.
13. Некроз: визначення, клініко-морфологічні форми. Гангрена, секвестр: визначення, класифікація, причини та умови виникнення, морфологія, значення. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці.
14. Некроз: визначення, клініко-морфологічні форми. Інфаркт: визначення, класифікація, причини та умови виникнення, морфологія, значення.
15. Розлади кровообігу: загальна характеристика, класифікація.
16. Артеріальне повнокров'я: визначення, класифікація, причини та умови виникнення, морфологія, значення.
17. Гостре і хронічне венозне повнокров'я: визначення, причини та умови виникнення, морфологія, наслідки, значення. Синдром Бадда-Кіарі.
18. Недокрів'я: визначення, класифікація, причини та умови виникнення, морфологія, наслідки, значення.
19. Кровотеча: визначення, класифікація, причини та умови виникнення, морфологія, наслідки, значення. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці.
20. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові, Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки.
21. Тромбоз: визначення, причини виникнення, морфологія тромбу, сприятливі і несприятливі наслідки. мезентеріальний тромбоз, геморой.
22. Емболія: визначення, класифікація, результати, значення.
23. Тромбоемболія: визначення, морфологічні прояви, наслідки, значення.
24. Жирова, повітряна і тканинна емболії: визначення, причини виникнення, морфологія, наслідки, значення.
25. Шок: визначення, класифікація, морфологічні прояви, значення.
26. Запалення, загальні відомості. Етіологія, патогенез запалення. Класичні ознаки запалення.
27. Запалення, термінологія і класифікація. Клініко-морфологічні форми запалення.
28. Ексудативне запалення: визначення, форми ексудативного запалення.
29. Серозне і фібринозне запалення: причини, морфологічна картина, наслідки, значення. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині.
30. Гнійне запалення: етіологія, класифікація, морфологічна картина, наслідки, значення. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині.
31. Геморагічне, катаральне, гнильне запалення: причини, морфологічна картина, наслідки. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці та ротовій порожнині.
32. Продуктивне (проліферативне) запалення: визначення, види продуктивного запалення. Проміжне (інтерстиціальне) запалення.
33. Гранулематозне запалення: етіологія, морфогенез, класифікація, наслідки гранульом.
34. Специфічні та неспецифічні гранульоми. Туберкульозна гранульома. Морфологічна характеристика.
35. Специфічні та неспецифічні гранульоми. Сифілітична гранульома (гума). Морфологічна характеристика. Клініко-морфологічні прояви в ротовій порожнині.
36. Специфічні та неспецифічні гранульоми. Лепрозна гранульома (лепрома). Склеромна гранульома. Мікотична гранульома. Морфологічна характеристика.
37. Продуктивне запалення з утворенням поліпів і гострокінцевих кондилом. Морфологічна характеристика
38. Амілоїдоз: визначення, принципи класифікації, морфологічна характеристика.
39. Зміни вилочкової залози, що виникають при порушеннях імуногенезу.
40. Зміни периферичної лімфоїдної тканини, що виникають при порушеннях імуногенезу.
41. Реакції гіперчутливості: механізм розвитку, морфологічна характеристика.

42. Аутоімунні хвороби: визначення, класифікація, морфологічні прояви. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці.
43. Імунодефіцитні синдроми: визначення, класифікація, причини, морфологічні прояви.
44. Реакція відторгнення трансплантату, види.
45. Компенсація і пристосування: визначення, види компенсаторно-пристосувальних процесів.
46. Гіпертрофія: визначення, класифікація, морфологічні прояви, наслідки.
47. Морфо-функціональні особливості гіпертрофії міокарда: морфологічні прояви, наслідки.
48. Гіперплазія: визначення, класифікація, морфологічні прояви, наслідки, значення.
49. Атрофія: визначення, класифікація, морфологічні прояви, наслідки.
50. Метаплазія: визначення, морфологічні прояви, наслідки, значення для організму. Особливості клініко-морфологічних проявів в щелепно-лицевій ділянці.
51. Регенерація: визначення, класифікація, морфогенез, значення для організму. Особливості клініко-морфологічних проявів в щелепно-лицевій ділянці.
52. Особливості регенерації окремих тканин і органів: регенерація сполучної тканини, покривного епітелію, кровоносних судин, міокарда, печінки.
53. Організація, фіброз, склероз, цироз. Визначення термінів, морфогенез, наслідки.
54. Види загоєння ран. Динаміка репаративного процесу при різних видах загоєння ран.
55. Визначення пухлинного росту, як типового патологічного процесу, сучасні теорії канцерогенезу.
56. Визначення пухлинного росту, основні властивості пухлин.
57. Передпухлинні (передракові) стани і зміни. Облігатний і факультативний передраки.
58. Поняття про тканинний і клітинний атипізм при пухлинному рості.
59. Морфогенез та гістогенез пухлин. Види росту пухлин.
60. Принципи класифікації пухлин. Відмінні риси доброякісних і злоякісних пухлин.
61. Метастазування: визначення поняття, шляхи, види, закономірності, механізми.
62. Загальна характеристика і номенклатура пухлин, що походять з епітеліальних тканин.
63. Загальна характеристика номенклатура, морфологічні особливості доброякісних органонеспецифічних епітеліальних пухлин щелепно-лицевої ділянки.
64. Загальна характеристика номенклатура, морфологічні особливості злоякісних органонеспецифічних пухлин епітеліальних тканин щелепно-лицевої ділянки. Гістологічні варіанти, метастазування.
65. Загальна характеристика і номенклатура пухлин з тканин, похідних мезенхіми.
66. Загальна характеристика, номенклатура, морфологічні особливості доброякісних і злоякісних пухлин м'язових тканин щелепно-лицевої ділянки .
67. Загальна характеристика, номенклатура, морфологічні особливості доброякісних і злоякісних пухлин власне сполучної (фіброзної) тканини щелепно-лицевої ділянки .
68. Загальна характеристика, номенклатура, морфологічні особливості доброякісних і злоякісних пухлин кісткової тканини щелепно-лицевої ділянки.
69. Загальна характеристика, номенклатура, морфологічні особливості доброякісних і злоякісних пухлин кровоносних і лімфатичних судин щелепно-лицевої ділянки.
70. Загальна характеристика, номенклатура, класифікація, морфологічні особливості пухлин центральної нервової системи.
71. Загальна характеристика, номенклатура, класифікація, морфологічні особливості пухлин меланінутворюючої тканини. Невуси, їх види.
72. Загальна характеристика, номенклатура, класифікація, морфологічні особливості пухлин меланінутворюючої тканини. Меланома.
73. Загальна характеристика, визначення поняття, класифікація лейкозів (гемобластозів).
74. Загальна характеристика, класифікація, морфологічні прояви, стадії перебігу гострого лейкозу (гострий недиференційований, гострий мієлобластний, гострий лімфобластний лейкоз). Причини смерті при гострих лейкозах. Клініко-морфологічні прояви лейкозів в ротовій порожнині.

75. Загальна характеристика, класифікація, морфологічні прояви хронічних лейкозів (хронічний мієлоїдний лейкоз, хронічний лімфолейкоз). Клініко-морфологічні прояви лейкозів в ротовій порожнині.
76. Загальна характеристика, морфологічні прояви паранотейнічних лейкозів. Мієломна хвороба.
77. Лімфоми: визначення поняття, етіологія, класифікація, морфологічні прояви. Основні морфологічні типи неходжкінських лімфом.
78. Хвороба Ходжкіна (лімфогранулематоз): визначення, класифікація, морфологічні прояви.
79. Патологія статевих систем: запальні захворювання шийки та тіла матки (цервіцит, ендометрит).
80. Передпухлинні захворювання шийки матки (лейкоплакія, ендоцервікоз, поліпи, ендометріоз).
81. Пухлиноподібні захворювання тіла матки (поліп, гіперплазія ендометрію). Пухлини тіла матки (лейоміома, рак).
82. Сифіліс: етіологія, патогенез, види, морфологічна характеристика. Прояви в порожнині рота.
83. Постгеморагічні анемії, причини та патологічна анатомія гострих та хронічних анемії.
84. Анемія внаслідок порушення кровотворення, причини, патологічна анатомія анемії внаслідок недостатності заліза, вітаміну B12, гіпо- та апластичні анемії. Прояви в ротовій порожнині.
85. Гемолітичні анемії, патологічна анатомія.
86. Тромбоцитопенія та тромбоцитопатія, визначення, класифікація, патологічна анатомія. Вторинна кровотеча через тромбоцитарні розлади (видалення зуба).
87. Атеросклероз: визначення, загальна характеристика, етіологія, патогенез, фактори ризику. Морфогенез атеросклерозу (на підставі макро- і мікроскопії).
88. Клініко-морфологічні форми атеросклерозу: основні патоморфологічні прояви, ускладнення, причини смерті.
89. Гіпертонічна хвороба: визначення поняття, етіологія, патогенез, фактори ризику, класифікація, стадії перебігу, морфологічні зміни в серці та судинах.
90. Клініко-морфологічні форми гіпертонічної хвороби. Поняття про вторинні (симптоматичні) гіпертензії.
91. Ішемічна хвороба серця: визначення, загальна характеристика, етіологія, патогенез, фактори ризику, класифікація. Гостра вогнищева ішемічна дистрофія міокарда: основні патоморфологічні прояви, методи діагностики, ускладнення, наслідки, причини смерті.
92. Гострий інфаркт міокарда: визначення, загальна характеристика, епідеміологія, класифікація. Макро-мікроскопічні зміни (динаміка тканинних реакцій) на різних стадіях гострого інфаркту міокарда. Ускладнення, наслідки, причини смерті.
93. Хронічна ішемічна хвороба серця: визначення, загальна характеристика, класифікація, ускладнення, наслідки, причини смерті. Морфологічні прояви хронічної серцево-судинної недостатності.
94. Ревматизм: визначення, загальна характеристика, етіологія, патогенез, класифікація, основні патоморфологічні прояви в легенях, суглобах, головному мозку. Ураження серця при ревматизмі: класифікація, патоморфологічні прояви, ускладнення, наслідки.
95. Ревматоїдний артрит: загальна характеристика, етіологія, патогенез. Основні патоморфологічні прояви у внутрішніх органах і суглобах, ускладнення, наслідки.
96. Системний червоний вовчак: загальна характеристика, етіологія, патогенез. Основні патоморфологічні прояви, діагностичні критерії, ускладнення, наслідки, причини смерті. Клініко-морфологічні прояви в ротовій порожнині.
97. Хвороби нирок: клініко-морфологічна класифікація. Пієлонефрит: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, патоморфологія, ускладнення. Морфологічні прояви хронічної ниркової недостатності.
98. Хвороби нирок: клініко-морфологічна класифікація. Гострий, підгострий і хронічний гломерулонефрити: етіологія, патогенез, класифікація, патоморфологія, наслідки, ускладнення.

99. Некротичний нефроз: етіологія, патогенез, стадії, патоморфологія, ускладнення.
100. Хвороби стравоходу (дивертикули, розрив слизової оболонки (синдром Меллорі-Вейсса), езофагіти, гастроезофагальна рефлюксна хвороба (стравохід Баррета): клініко-морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки.
101. Гострий гастрит: загальна характеристика, етіологія, патогенез, класифікація, морфологічні прояви, ускладнення, наслідки.
102. Хронічний гастрит: загальна характеристика, етіологія, патогенез, класифікація, морфологічні прояви, ускладнення, наслідки.
103. Виразкова хвороба шлунка і 12-палої кишки: загальна характеристика, етіологія, патогенез, морфогенез хронічної виразки. Морфологічні особливості хронічної виразки (на макро–мікроскопічному рівнях). Ускладнення хронічної виразки. Причини смерті.
104. Рак стравоходу та шлунка: загальна характеристика, епідеміологія, морфогенез, гістогенез, класифікація (на підставі макро- і мікроскопії), особливості метастазування, ускладнення, причини смерті.
105. Пухлини тонкої і товстої кишки, морфологічна характеристика.
106. Апендицит, визначення, загальна характеристика, етіологія, патогенез, класифікація, основні патоморфологічні прояви, ускладнення, причини смерті.
107. Захворювання печінки: загальна характеристика, класифікація. Гепатози (прогресуючий масивний некроз печінки, жирова дистрофія печінки): етіологія, патогенез, морфологічні прояви, ускладнення, наслідки.
108. Гепатити: загальна характеристика, класифікація. Морфологічні особливості гострого та хронічного гепатиту. Морфологічні особливості алкогольного гепатиту.
109. Вірусні гепатити: загальна характеристика, класифікація, епідеміологія, етіологія, патогенез, клініко-морфологічні форми вірусного гепатиту, наслідки, ускладнення.
110. Цироз печінки: визначення поняття, загальна характеристика, класифікація, етіологія, патогенез. Морфологічні особливості та морфогенез постнекротичного, портального та біліарного цирозу, ускладнення, причини смерті.
111. Рак печінки: класифікація, морфологічні особливості, ускладнення.
112. Холелітіаз, холестаз: причини, морфологічна характеристика, наслідки.
113. Черевний тиф: загальна характеристика, етіологія, патогенез. Патоморфологічна характеристика загальних і місцевих змін. Ускладнення, причини смерті.
114. Дизентерія: загальна характеристика, етіологія, патогенез. Патоморфологічна характеристика загальних і місцевих змін. Ускладнення, причини смерті.
115. Холера: загальна характеристика, етіологія, патогенез, стадії. Патоморфологічні прояви. Специфічні і неспецифічні ускладнення, причини смерті.
116. Ларингіт, епіглотит: причини, морфологічна характеристика, наслідки.
117. Гострий бронхіт: загальна характеристика, етіологія, патогенез, патоморфологічна характеристика, ускладнення.
118. Пневмонії: загальна характеристика, класифікація. Крупозна пневмонія: етіологія, патогенез, морфогенез, патоморфологічна характеристика, ускладнення.
119. Пневмонії: загальна характеристика, класифікація. Бронхопневмонія і проміжна (інтерстиційна) пневмонія: етіологія, патогенез, класифікація, патоморфологічна характеристика.
120. Хронічні неспецифічні захворювання легень: загальна характеристика, механізми розвитку. Хронічний бронхіт, бронхоектази, емфізема легень: етіологія, патогенез, класифікація, патоморфологічна характеристика. Результат, ускладнення.
121. Рак легень: загальна характеристика, епідеміологія, етіологія, патогенез. Клініко-анатомічна класифікація, морфологічні особливості. Особливості метастазування, ускладнення, причини смерті.
122. Туберкульоз: загальна характеристика. Первинний туберкульоз: визначення, шляхи зараження. Патоморфологічні прояви, характеристика первинного туберкульозного комплексу. Варіанти перебігу.

123. Гематогенний туберкульоз: визначення, види гематогенного туберкульозу. Патоморфологічна характеристика. Вторинний туберкульоз: визначення, клініко-морфологічні форми, патоморфологічна характеристика, ускладнення.
124. Грип: етіологія, патогенез, форми грипу, патоморфологія, ускладнення. Covid-19: етіологія, патогенез. Патоморфологічна характеристика, ускладнення.
125. ВІЛ-інфекція: загальна характеристика, епідеміологія, шляхи зараження, етіологія, патогенез, періоди перебігу. Морфологічні прояви в порожнині рота. Причини смерті.
126. Сказ: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті.
127. Вірусний енцефаліт: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті.
128. Поліомієліт: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті.
129. Кір: етіологія, патогенез. Патоморфологічна характеристика, прояви в порожнині рота.
130. Дифтерія: етіологія, патогенез. Клініко-морфологічна класифікація. Патоморфологічна характеристика місцевих та загальних змін. Ускладнення, причини смерті.
131. Скарлатина: етіологія, патогенез, патоморфологічна характеристика, ускладнення..
132. Менінгококова інфекція: визначення, класифікація, етіологія, патогенез. Патоморфологічна характеристика. Ускладнення, причини смерті.
133. Пращець: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті.
134. Ботулізм: морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті.
135. Хвороби ендокринної системи: хвороби гіпофіза, щитоподібної залози. Загальна характеристика, класифікація, основні патоморфологічні прояви, ускладнення. Клініко-морфологічні прояви в щелепно-лицевій ділянці.
136. Цукровий діабет: загальна характеристика, етіологія, патогенез, класифікація, основні патоморфологічні прояви, ускладнення, причини смерті. Значення цукрового діабету в патогенезі деяких запальних захворювань органів порожнини рота.
137. Гінгівіти: визначення, загальна характеристика, класифікація, етіологія, патогенез, ускладнення, наслідки.
138. Пародонтоз: визначення, загальна характеристика, класифікація, етіологія, патогенез, ускладнення, наслідки.
139. Пародонтит: визначення, загальна характеристика, класифікація, етіологія, патогенез, ускладнення, наслідки.
140. Хейліти: визначення, загальна характеристика, класифікація, етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення, наслідки.
141. Глосити, стоматити: визначення, загальна характеристика, класифікація, етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення, наслідки.
142. Стоматити: визначення, загальна характеристика, класифікація, етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення, наслідки.
143. Папілома, передракові стани слизової оболонки порожнини рота, рак органів порожнини рота. Патоморфологічна характеристика.
144. Епітеліальні одонтогенні пухлини: амелобластоми, одонтогенна аденоматоїдна пухлина, кератокістозна одонтогенна пухлина, одонтогенні карциноми. Патоморфологічна характеристика.
145. Одонтогенні пухлини та пухлиноподібні процеси з похідних мезенхіми: цементоми, одонтогенна міксوما, дентинома, одонтоми. Патоморфологічна характеристика.
146. Одонтогенні пухлини змішаного походження: амелобластична фіброма, одонтогенна фіброма, одонтоамелобластома, амелобластична фіброодонтома. Патоморфологічна характеристика.
147. Неодонтогенні пухлини щелепних кісток: гігантоклітинна пухлина, остеома, остеїдо-остеома, остеосаркома. Патоморфологічна характеристика.
148. Пухлиноподібні процеси: фіброзна дисплазія, херувізм, еозинофільна гранульома, фолікулярна кіста. Патоморфологічна характеристика.
149. Епуліси: види, патоморфологічна характеристика. Фіброматоз ясен: етіологія, патоморфологія.
150. Хвороби слинних залоз: загальна характеристика, класифікація. Запальні захворювання слинних залоз: сіалоаденіти. Етіологія, патогенез, класифікація, патоморфологія, наслідки.

151. Аутоімунні запальні захворювання слинних залоз: хвороба Шегрена, синдром Шегрена. Патоморфологічна характеристика.
152. Слинокам'яна хвороба. Кісти слинних залоз. Патоморфологічна характеристика.
153. Пухлини слинних залоз: класифікація. Патоморфологічна характеристика аденом, мукоепідермоїдної пухлини, аценоклітинної пухлини, карцином.
154. Карієс, етіологія, патогенез, класифікація, патоморфологія. Форми карієсу, що рідко зустрічаються.
155. Некаріозні ураження твердих тканин зуба: флюороз, клиноподібні дефекти, ерозія твердих тканин зуба, кислотний некроз емалі, патологічне стирання твердих тканин зуба, патогенез, морфологічна характеристика.
156. Пульпіт: класифікація, клініко-морфологічні форми.
157. Періодонтит: визначення, класифікація, патоморфологія.
158. Періостит, остеомієліт: види, патоморфологія, ускладнення.
159. Сепсис: визначення, поняття про септичне вогнище (вхідні ворота), класифікація сепсису. Клініко-анатомічні форми сепсису (септицемія, септикопемія, септичний (інфекційний) ендокардит, хроніосепсис): морфологічна характеристика.
160. Цереброваскулярні захворювання: судинно-дисциркуляторні енцефалопатії, інфаркти мозку, крововиливи. Патоморфологічна характеристика.

Перелік практичних навичок до семестрового екзамену

Описати макро- та мікропрепарати за алгоритмами діагностики

	Алгоритм до діагностики макропрепарату	Алгоритм до діагностики мікропрепарату
1	Вкажіть українською та латинською мовами назву препарату	Вкажіть забарвлення мікропрепарату тканини (органу)
2	Опишіть макроскопічні зміни органа: розмір, колір, консистенція	Дайте назву тканини (органу) українською мовою
3	Вкажіть патологічний процес	Визначте патологічні зміни (в клітинах, судинах, позаклітинній речовині)
4	Вкажіть можливі наслідки патологічного процесу	Назвіть патологічний процес
5	Вкажіть, при якому захворюванні спостерігається дана патологія	Вкажіть можливі наслідки патологічного процесу
Список макропрепаратів		Список мікропрепаратів
1.	Фібринозний перикардит	1. Папілома язика
2.	Мозкоподібне набухання пейерової бляшки при черевному тифі	2. Аденокарцинома
3.	Виразка шлунка (хронічна)	3. Капілярна гемангіома шкіри обличчя
4.	Поворотньо-бородавчастий ендокардит	4. Плоскоклітинний рак зі зроговінням язика
5.	Саркома верхньої щелепи	5. Меланома шкіри обличчя
6.	Змішана пухлина привушної слинної залози	6. Поліморфно-клітинна саркома
7.	Карієс зуба	7. Глибокий карієс
8.	Гігантоклітинна пухлина верхньої щелепи	8. Зміни дентину при середньому карієсі
9.	Амелобластома полікістозна	9. Хронічний сіалoadенгіт
10.	Амелобластома монокістозна	10. Гнійний пульпіт
11.	Череп при мієломній хворобі	11. Радикулярна кіста
12.	Радикулярна кіста	12. Гнійний остеомієліт нижньої щелепи
13.	Заяча губа	13. Амелобластома
14.	Первинний внутрішньокістковий рак нижньої щелепи	14. Цементома
15.	Гюнтерівський глосит	15. Фіброзний епуліс
		16. Ангіоматозний епуліс
		17. Гігантоклітинний епуліс
		18. Змішана пухлина слинної залози
		19. Аденолімфома (пухлина Уортіна)
		20. Аденокістозна пухлина.

Методи навчання

- вербальні (пояснення, лекція, розповідь, бесіда, інструктаж)
- наочні (спостереження, ілюстрація, презентація)
- практичні (трактування та опис мікроскопічних та макроскопічних змін в органах при різних патологічних процесах та захворюваннях)

- пояснювально-ілюстративний (представлення готової інформації науково-педагогічним працівником та її засвоєння здобувачами освіти)
- тематичні дискусії, аналіз конкретних ситуацій
- частково-пошукові, дослідницькі методи
- робота в Інтернет-класі, дистанційні консультації

Форми та методи оцінювання

Контрольні заходи оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти включають поточний контроль знань, умінь і навичок.

Контрольні заходи базуються на принципах: відповідності стандартам вищої освіти; використання стандартизованої та уніфікованої системи діагностики, спрямованої на застосування знань; визначеності критеріїв оцінювання; об'єктивності та прозорості технології контролю.

Науково-педагогічний працівник обов'язково оцінює успішність здобувача вищої освіти на кожному занятті за чотирибальною (традиційною) шкалою. Критерії оцінювання визначені робочою навчальною програмою з дисципліни «Патоморфологія», яка затверджена на вченій раді факультету міжнародного ПДМУ.

Оцінка успішності є інтегрованою (оцінюються всі види роботи здобувачів вищої освіти як під час підготовки до заняття, так і під час заняття) за критеріями, які доводяться до їх відома на початку вивчення дисципліни. Конвертація поточної оцінки, виставленої за традиційною 4-бальною шкалою, в багатобальну на кожному занятті не проводиться.

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти: https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/NMQ6RVrpAGYuKpw1JoSJJaApnMMMwbKdxQN9FC2hu.pdf

Система поточного та підсумкового контролю

Вхідний контроль здійснюється на першому практичному занятті з метою визначення готовності здобувачів вищої освіти до засвоєння дисципліни шляхом використання тестового контролю їх базисної підготовки.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, на яких проводиться оцінка знань теоретичного та практичного матеріалу у формі:

- індивідуального усного опитування за теоретичними питаннями;
- тестових завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- діагностики патологічних процесів чи хвороб на макро- та мікропрепаратах;
- оформлення протоколів практичних занять.

Контроль самостійної роботи відбувається шляхом обов'язкового внесення ключових питань із відповідних тем на семестровий екзамен, разом із матеріалом, що вивчався на аудиторних навчальних заняттях.

Підсумковий контроль – екзамен - засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного і практичного матеріалу з навчальної дисципліни «Патоморфологія».

Змістовий модульний контроль здійснюється по завершенню вивчення навчальних елементів програми, що поєднанні за змістом.

Методика проведення змістового модульного контролю (ЗМК)

ЗМК проводиться у два етапи.

1-й етап - усне опитування, яке включає два рандомізовані контрольні питання з опанованих тем. Критерії оцінювання здобувачів освіти відповідають таблиці 1 (https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/NMQ6RVrpAGYuKpw1JoSJJaApnMMMwbKdxQN9FC2hu.pdf)

2-й етап - тестування (проводиться в кафедральному комп'ютерному класі) за 30 тестами (час на виконання – 30 хвилин) з академічної бази КТІ-1.

ЗМК вважається складеним за умови відповіді на 60% і вище теоретичних питань та складання тестів на 65% і вище (20 тестів).

Оцінка зі змістового модульного контролю повинна бути обов'язково позитивна. Вона виставляється як середнє арифметичне усного опитування та складання тестового контролю. У випадку не складання ЗМК, перескладання останнього здійснюється на кафедрі за графіком, але не частіше одного разу на день.

СЕМЕСТРОВИЙ ЕКЗАМЕН

Підсумкова атестація з дисципліни «Патоморфологія» проводиться виключно в період екзаменаційних сесій згідно з графіком, що розробляється та доводиться до відома науково-педагогічних працівників кафедри та здобувачів вищої освіти не пізніше, ніж за місяць до її початку.

До екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які:

- не мають невідпрацьованих пропущених аудиторних занять та лекцій,
- набрали мінімальну кількість балів не меншу за 72 (що відповідає середньому балу 3,0 за поточну успішність),
- опанували практичні навички (заповнений і підписаний викладачем робочий зошит),
- мають складений на позитивну оцінку підсумковий модульний контроль I,
- виконали фінансові зобов'язання згідно укладених угод (на навчання, проживання в гуртожитку та ін.), про що отримали відмітку в індивідуальному навчальному плані про допуск до сесії у декана (заступника декана).

Екзамен приймають екзаменатори, що затверджуються наказом ректора. Екзамен проводиться у вигляді усного опитування (за білетом). Питання, що винесені до екзамену та списки макро- і мікропрепаратів доводяться до відома здобувачів вищої освіти за місяць.

Регламент складання семестрового екзамену

1. Екзамен проводиться в один день у два етапи: комп'ютерне тестування та теоретична складова.
2. На першому етапі в день екзамену в кафедральному комп'ютерному класі здобувачі вищої освіти проходять тестування за 20 питаннями (час на виконання – 20 хвилин) з академічної бази КТІ-1.
3. Кожна вірна відповідь за тестове завдання при складанні комп'ютерного контролю зараховується як 1 бал (максимально в сумі за перший етап, відповідно 20 балів).
4. Будь-який результат складання здобувачем вищої освіти комп'ютерного контролю не є підставою для недопуску його до складання теоретичної частини екзамену.
5. Екзаменаційний білет з дисципліни містить три конкретних базових теоретичних (практично-орієнтованих) питання:
 - 1) питання із загальних патологічних процесів
 - 2) питання зі спеціальної патоморфології
 - 3) діагностування одного макро- та одного мікропрепарату з визначенням назви органа, його тканини, патологічного процесу, змін в тканинах органа, наслідків.
- Еталонна відповідь на кожне питання передбачає час 3-5 хвилин.
6. Екзаменаційні питання охоплюють найбільш значущі розділи робочої навчальної програми, та в достатній мірі висвітлені в літературних джерелах, які рекомендовані як основні (базові) при вивченні дисципліни.
7. Екзаменаційні білети затверджуються на вченій раді факультету міжнародного, підписуються деканом або його заступником.
8. Кожне питання екзаменаційного білету оцінюється в межах 0-20 балів.
9. За підсумком складання комп'ютерного контролю та теоретичної частини екзамену здобувачу освіти виставляється сумарна оцінка від 0 до 80 балів, конвертація балів у традиційну оцінку не проводиться.
10. За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. Правил внутрішнього розпорядку) під час складання екзамену, отримані результати анулюються, за відповідь виставляється оцінка «незадовільно».
11. У разі незгоди здобувача вищої освіти з оцінкою, отриманою за екзамен, він має право подати апеляцію (у відповідності до «Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти»).
12. Здобувачі вищої освіти, які під час вивчення навчальної дисципліни, з якої проводиться екзамен, мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від його складання і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до схеми нарахування та розподілу балів (див. нижче), при цьому присутність здобувача освіти на

екзамені є обов'язковою. У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія здобувачів вищої освіти складає екзамен за загальними правилами.

13. Під час оцінювання екзамену здобувачу вищої освіти виставляється оцінка за традиційною 4 бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно». Результати складання екзамену здобувачем вищої освіти фіксуються у «Відомості успішності студентів з дисципліни» та скріплюється підписом екзаменатора.

14. Здобувач освіти має право на перескладання екзамену не більше 2-х разів і виключно в період екзаменаційної сесії. Дозвіл на перескладання екзамену видається деканом, директором інституту (або його заступником) у вигляді «Персональної відомості перескладання підсумкового контролю», який здобувач освіти отримує в деканаті під особистий підпис за пред'явленням індивідуального навчального плану. При організованому перескладанні екзамену групою здобувачів освіти використовується загальна відомість.

Критерії оцінювання усного опитування (за кожне питання):

18–20 балів – за теоретичне питання одержує здобувач вищої освіти, який повною мірою володіє теоретичним навчальним матеріалом з тем, може використовувати одержані знання для відповіді на питання, обґрунтувати відповідь; засвоїв практичні навички.

14–17 балів – за теоретичне питання одержує здобувач вищої освіти, який у повній мірі володіє теоретичним навчальним матеріалом з тем, може використовувати одержані знання для відповіді на питання, але з деякими утрудненнями обґрунтовує відповідь; засвоїв практичні навички.

10–13 балів – за теоретичне питання одержує здобувач освіти, який недостатньо володіє теоретичним навчальним матеріалом з тем, з утрудненнями використовує одержані знання, не може обґрунтувати свою відповідь; недостатньо засвоїв практичні навички.

0 балів - одержує здобувач вищої освіти, який не володіє знаннями з матеріалу, не може використати одержані знання для відповіді на питання, обґрунтувати відповідь; не засвоїв усі практичні навички.

Критерії оцінювання діагностування макропрепарату та мікропрепарату:

18–20 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат і в повному обсязі обґрунтував відповідь,

14–17 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат, але з деякими затрудненнями обґрунтовує відповідь,

10–13 балів – здобувач вищої освіти правильно визначив препарат, але не зміг обґрунтувати відповідь,

0 балів – не правильно визначений препарат.

Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотириохбальній оцінці

Середній бал за поточну успішність (А)	Бали за поточну успішність з модуля (А*24)	Бали за ПМК з модуля. (А*16)	Бали за модуль та/або екзамен (А*24 + А*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
1	2	3	4	5	6
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		
2,5	60	40	100		
2,55	61	41	102		
2,6	62	42	104		
2,65	64	42	106		

2,7	65	43	108		
2,75	66	44	110		
2,8	67	45	112		
2,85	68	46	114		
2,9	70	46	116		
2,95	71	47	118		
3	72	50	122	E	3 задовільно
3,05	73	50	123		
3,1	74	50	124		
3,15	76	50	126		
3,2	77	51	128		
3,25	78	52	130	D	
3,3	79	53	132		
3,35	80	54	134		
3,4	82	54	136		
3,45	83	55	138		
3,5	84	56	140	C	4 добре
3,55	85	57	142		
3,6	86	58	144		
3,65	88	58	146		
3,7	89	59	148		
3,75	90	60	150	C	4 добре
3,8	91	61	152		
3,85	92	62	154		
3,9	94	62	156		
3,95	95	63	158		
4	96	64	160	B	
4,05	97	65	162		
4,1	98	66	164		
4,15	100	66	166		
4,2	101	67	168		
4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178		
4,5	108	72	180	A	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

Оцінка з дисципліни виставляється кафедрою за традиційною (національною) 4-бальною шкалою на основі середньої кількості балів.

Переведення середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою з дисципліни, у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою

Середня кількість балів за всі модулі дисципліни	Традиційна оцінка за 4- бальною шкалою
122 – 139,99	3
140 – 179,99	4
180 – 200	5

Методичне забезпечення

1. Плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти.
2. Силабус з дисципліни «Патоморфологія».
3. Тестові та контрольні завдання до практичних занять.
4. Перелік практичних навичок та список макро-мікропрепаратів до семестрового екзамену.
5. Перелік питань до семестрового екзамену.
6. Навчальні посібники.

Рекомендована література

Базова (наявна в бібліотеці ПДМУ)

Патоморфологія: нац. Підруч. / В.Д.Марковський, В.О.Туманський І.В. Сорокіна П20 та ін., за ред. В.Д.Марковського, В.О.Туманського. — К.: ВСВ «Медицина», 2015 — 936с., кольор.вид.

Допоміжна

1. Патоморфологія основних захворювань щелепно-лицевої дялянки: навч.посіб. / І.І.Старченко, Б.М.Филенко, В.В.Черняк; УМСА. – Вінниця : Нова Книга, 2019.–128с.
2. Патологія основних захворювань ендокринної систем: навч.посіб. / І.І. Старченко, С.М. Совгиря, Б.М.Филенко, С.А.Проскурня, Н.І. Винник; ПДМУ. – Полтава, 2022. – 108 с.
3. Патоморфологія:збірник тестових завдань: навч.посіб. / І.І. Старченко , Н.В. Ройко, Б.М. Филенко та ін., УМСА. – Полтава, 2020. – 239 с.
4. Основи патології за Роббінсом: у 2 томах. Том 1 / Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К. Астер; переклад 10-го англ. Видання, 2019.
5. Основи патології за Роббінсом: у 2 томах. Том 2 / Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К. Астер; переклад 10-го англ. Видання, 2020.

16. Інформаційні ресурси

<https://test.testcentr.org.ua/>

<https://repository.pdmu.edu.ua/communities/c1535a16-1630-4eec-b376-d87804305090/search>

<http://library.med.utah.edu/WebPath/webpath.html>

Розробники:

Ройко Н.В. – доцент, к.мед.н.

Филенко Б.М. - доцент, к.мед.н.

Проскурня С.А. - доцент, к.мед.н.